

Självbedömning som lärande

En studie om förståelse och kunskap om självbedömning

Self-Assessment as learning

A study on the understanding and knowledge of self-assessment

---

Daniel Schützer

Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap

Läroprogrammet/VAL

15hp, Grundnivå

Handledare: Lennart Karlsson

Examinator: Ann-Britt Enochsson

2014-02-14

Abstract

The purpose of this study is to investigate self-assessment and illuminate factors that affect students' development, a study to elucidate the individual teacher and the pupils' understanding and knowledge of self-assessment. The intention of the study is to generate new knowledge. Interest in self-assessment has been developed during my time as a teacher since research on self-assessment has shown positive effects on students' development, and that the properties can be linked to the teacher's assignment under the Education Act and the curriculum. The survey also consists of previous research conclusions that show that self-assessment promotes student development that can give the student increased self-confidence, responsibility and develops pupils' metacognitive ability. As the method for this study, I have chosen to conduct qualitative interviews with four students and two teachers in two schools. Results of this study have found that, in addition to what previous has shown, that the knowledge and perception of self-evaluation in schools is limited. The perception is that there are difficulties with self-assessment, but even so, there is a value in working with self-assessment.

Keywords

Assessment, self-assessment, reflection, feedback, self- regulation, metacognition.

Sammanfattning

Syftet med denna studie är att undersöka självbedömning och belysa vilka faktorer som påverkar elevernas utveckling, en undersökning som ska belysa den enskilda lärarens och elevers förståelse och kunskap om självbedömning. Intentionen med undersökningen är den ska generera ny kunskap. Intresset för självbedömning har utvecklats under min tid som lärare eftersom forskning om självutvärdering har visat positiva effekter på elevernas utveckling samt att dessa påverkansfaktorer kan kopplas till lärarens uppdrag enligt skollagen och läroplanen. Undersökningen består även av vad tidigare forskning har kommit fram till där forskning har visat att självbedömning främjar elevens utveckling vilket kan ge eleven ett ökat självförtroende, ansvarstagande samt utvecklar elevens metakognitiva förmåga. Som metod för denna undersökning har jag valt att genomföra kvalitativa intervjuer med fyra elever och två lärare fördelat på två skolor. Resultat av intervjustudien är att kunskapen och uppfattningen om självbedömning inom skolan är begränsad. Upplevelsen är också att det föreligger svårigheter med självbedömning men trots det finns det ett värde med att arbeta med självbedömning.

Nyckelord

Bedömning, självbedömning, reflektion, återkoppling, självreglering, metakognition.

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Syfte.....	2
1.2 Frågeställningar	2
2 Forsknings- och litteraturgenomgång	3
2.1.1 Skollagen.....	3
2.1.2 Läroplanen	3
2.2 Bedömning	4
2.2.1 Vad är bedömning?.....	4
2.2.3 Summativ- och formativ bedömning	4
2.4 Självbedömning	5
2.4.1 Vad är självbedömning?.....	6
2.4.2 Varför självbedöma?	6
2.4.3 Trångmål	7
2.4.4 Återkoppling	7
2.5 Metakognition	8
2.5.1 Metakognitiv förmåga.....	8
3 Metod	9
3.1 Metodologisk ansats	9
3.2 Val av metod.....	9
3.3 Urval	10
3.4 Forskningsetisk förhållningsätt	10
3.5 Genomförande	11
3.6 Reliabilitet och validitet	11
4 Resultat och analys	12
4.1 Elevens uppfattning om självbedömning	12
4.2 Lärarens uppfattning om självbedömning	13
5 Diskussion	16
5.1 Uppfattning om självbedömning	16
5.2 Självbedömningens egenskaper	16
5.3 Svårigheter med självbedömning	17
5.4 Användning av självbedömning	18
5.5 Kritisk granskning av det egna arbetet	19
5.6 Vidare forskning	20
Referenser	21
Bilaga 1 – Intervjupresentation	
Bilaga 2 – Frågeområden	

1 Inledning

Skollagen (SFS 2010:800) är framtagen med bland annat en avsikt om att utbildningen inom skolväsendet ska utveckla kunskaper och värden hos barn och elever. Utbildningen inom skolväsendet ska också främja barns och elevers utveckling och lärandet samt bidra till lusten av ett livslångt lärande. Det finns även bestämmelser i läroplanen (Skolverket, 2011) som talar tydligt för att eleven ska utvecklas till att ta ett större- och eget ansvar för sina studier.

Eftersom utbildningar inom skolväsendet ska leva upp till läroplanen där innehållet bland annat innebär att eleven ska ta ett eget ansvar för sina studier så menar Jönsson (2011) att självbedömning är en metod som främjar elevens förmåga till att ta ett eget ansvar. Självbedömning har positiva effekter på elevens prestationer, men intressant är också att självbedömning inte enbart har effekt till ett bättre lärande utan även har andra positiva egenskaper hos individen (Jönsson, 2011, s. 88).

Mitt uppdrag som lärare är främja elevens utveckling inom flera områden vilket i många fall kan vara en utmaning. För att lyckas med sitt uppdrag som lärare är det till fördel att ha tillgång till olika redskap och metoder. Eftersom mycket tyder på att självbedömning har en betydelsefull inverkan på elevens utveckling finner jag det intressant att undersöka ämnet vilket också är anledningen till mitt val. Något som också har inspirerat mig till att undersöka självbedömning är en artikel skriven av Lumholdt (2009),

Eleverna måste förstå sitt eget lärande och insikten kommer snabbare om de kan sätta ord på det de gör. Självreflektion och självbedömning blir på så sätt en genväg till bättre lärande.

Betydelsen av att läraren gör medvetna överväganden om hur elevarbeten bedöms och på vilka grunder anses vara centralt för att utveckla elevernas lärande. Vikten av den formativa bedömningen, alltså läraren ger eleverna feedback på hur utförda prestationer och förståelse för målen och för ämnet har utvecklats, är angeläget innan det är dags för den slutliga summativa bedömningen. Det gör skillnad på bedömning för lärande och bedömning av lärande (Hult & Olofsson, 2011, s. 18).

Hult och Olofsson (2011) menar även att genom självbedömning utvecklar eleven en förståelse för kvalitén av de uppgifter som utförs. Läraren bör hjälpa eleverna med att tolka, förstå och diskutera bedömningskriterierna och de mål som är uppsatta för ämnet. Det finns en svårighet för eleverna att se sina egna prestationer men med erfarenhet av att göra egna bedömningar utvecklas förståelsen för kvalitén. En metod är att ge eleverna möjligheter till att träna på att bedöma sina egna prestationer i förhållande till mål och kriterier (Hult & Olofsson, 2011, s. 19). Forskare som bland annat Lundahl (2011) menar att bedömningar med ett utvecklande syfte handlar om att anpassa bedömningar till skolans mål enligt läroplanen som

ska främja elevens kommunikativa utveckling, kreativitet ansvar och inflytande (Lundahl, 2011, s. 9).

1.1 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka självbedömning och belysa vilka faktorer som påverkar elevernas utveckling, en undersökning som ska belysa den enskilda läraren och elevens förståelse och kunskap om självbedömning. Ur det didaktiska perspektivet är min förhoppning att denna studie ska generera ny kunskap i allmänhet, men också att undersökningen ger mig som lärare en ökad förståelse om självbedömning. Genom att undersöka förståelse och kunskap om självbedömning hos enskilda lärare och elever så kommer resultatet ligga till grund för hur jag själv kommer att använda mig av självbedömning.

1.2 Frågeställningar

- Vad finns det för kunskap hos lärare och elever vad gäller självbedömning?
- Använder sig läraren av självbedömning som bedömningsverktyg och varför?
- Upplever lärare och elever någon/några effekter av självbedömning?

2 Forsknings- och litteraturgenomgång

Skolans verksamhet styrs av lagar, förordningar och styrdokument, utbildningen ska också vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. I detta kapitel kommer jag att presentera flera aspekter som rör självbedömning.

2.1.1 Skollagen

I fjärde kapitlet i skollagen ges några bestämmelser när det gäller kvalitetsarbete och inflytande. Lagen säger bland annat att eleven ska ges ett inflytande över sin utbildning där eleven också ska hållas underrättade i frågor som rör dem. Skollagen styr också skolan så att utformningen av utbildningen ska skapa grunder och förutsättning för ett livslångt lärande och skapa nyfikenhet till ett livslångt lärande (SFS, 2010:800).

2.1.2 Läroplanen

Även i läroplanen finns bestämmelser vad den pedagogiska verksamheten ska ta hänsyn till. I läroplanen för gymnasiet beskrivs det tydlig och utförligt hur verksamheten tillsammans med eleven ska inhämta och utveckla kunskaper. Läroplanens kapitel 2.3 understryker vikten av elevens ansvar och inflytande över sin utbildning där bland annat innebär att eleven fortlöpande ska stimuleras och aktivt ta del av arbetet med att vidareutveckla sina studier (Skolverket, 2011)

Skolan ska enligt läroplanen stimulera eleven till utveckling så långt som möjlig samt ge stöd för utveckling. Flera viktiga aspekter som läroplanen är tydliga med är att skolan ska ge eleven utrymme för att reflektera över sina kunskaper och sina erfarenheter, men även att eleven reflekterar över sitt eget sätt att lära. Skolverket belyser också i de allmänna råden, ett styrdokument, att skolans mål är enligt läroplanen att eleven ska ta ett ansvar för sin progression och att eleven i förhållande till kraven för utbildningen ska kunna bedöma sina studieresultat och utvecklingsbehov (Skolverket, 2012).

Det är viktigt att läraren ger eleven möjligheten att visa sina kunskaper på flera olika sätt då läroplanen även talar om att utvärdering av elevens kunskaper ska vara allsidig. Det innebär att analysen som läraren utför av olika bedömningsunderlag ska ge en rymlig och nyanserad bild av elevens kunskaper. Elevens bidrag med självbedömning är en del av den samlade informationen för bedömning. Viktigt är att eleven förstår hur bedömning går till för att eleven ska kunna ta ett ansvar sin inläring där ett arbetssätt till denna förståelse är självbedömning eller ta hjälp av en kamrat (Skolverket, 2012).

2.2 Bedömning

Bedömningar i skolan av elevernas kunskapsutveckling krävs det att bedömningen sker på ett medvetet och pedagogiskt sätt (Skolverket, 2011, s. 5). Under 1900-talet har bedömningar av elevernas kunskaper haft en stark koppling till ett inträde till en högre utbildning och arbetslivet, men bedömningar har allt mer blivit ett verktyg för lärandet (Lundahl, 2011, s. 9).

2.2.1 Vad är bedömning?

I skolan är bedömningar kopplade till styrdokumentet samt det kunskapsuppdrag som åligger skolan. Uttalade kunskapsformer i våra styrdokument som fakta, förståelse, färdigheter och förtrogenhet är kunskapsformer som förutsätter ett samspel med varandra. En bedömningssituation kan ta sin utgångspunkt av elevens arbetsprestation och kunskaper. Bedömningar sker genom att information kring elevens prestationer samlas in och tolkas som sedan kommer att användas för beslut. Bedömningar kan också ge goda förutsättningar för lärandet, särskilt då bedömningar sker på ett medvetet och systematiskt sätt. Genom att bedöma systematiskt är det av stort värde att eleven utifrån sin ålder och mognad bedömer sina studieresultat och utvecklingsbehov (Skolverket, 2011, s. 6).

Syftet med bedömningar handlar grundläggande om att samla in information om elevens kunskapar där informationen sedan kan användas på olika sätt. Syftet med bedömningen ur ett undervisningsperspektiv handlar mest om att kartlägga kunskaper, värdera kunskaper och återkoppla lärandet, men också att synliggöra pratiska kunskaper och utvärdera undervisning. (Skolverket, 2011, s. 7). Bedömningar av elevernas prestationer kan också användas som ett resultatmätt på skolans och utbildningssystemets resultat. Dessa resultat nyttjas också för en statlig och lokal kontroll som kan ligga till grund för politiska debatter. Skolor kan även använda resultaten till reklam som anses viktiga för konkurrens och tillväxt (Lundahl, 2011, s. 17).

2.2.3 Summativ och formativ bedömning

Inom forskningen säger Lundahl (2011) att det talas om två typer av bedömning, summativ respektive formativ bedömning. Genom att sammanfatta och summera elevens kunskapsnivå i förhållande till läroplanens kunskapskrav ses denna bedömning som summativ. Summativa bedömningar kan användas till att beskriva ett resultat på olika nivåer, till exempel skol- och huvudmansnivå men även på en nationell nivå. Bedömningar tjänar ett specifikt syfte och syftet med den formativa bedömningen handlar om att utveckla elevens kunskaper. Att bedöma formativt kan också ha en inverkan på att utveckla lärarens undervisning, påverka och forma utbildningsprocessen (Lundahl, 2011, s. 11). Vad summativ och formativ bedömning har gemensamt är att informationen från de båda bedömningsformerna ska utgå från att uppfylla samma krav på tillförlitlighet, bedömningarna ska alltså bedömmas utifrån samma mål

och kriterier. Men skillnaden mellan summativ och formativ bedömning är hur informationen används (Jönsson, 2011, ss. 217-218).

Hult och Olofsson (2011) menar bland annat att formativ bedömning medför positiva effekter på elevens lärande. Den formativa bedömningen visade sig ha betydelse på elevens motivation. Andra positiva egenskaper som påvisats genom forskning är att den formativa bedömningen påverkar eleverna till att ta ett större ansvar för sina studier, men också så ökar elevens självförtroende. Den formativa bedömningen leder därmed till att elevens prestationer förbättras (Hult & Olofsson, 2011, s. 216).

Att bedöma formativt kan göras på flera olika sätt men för att formativ bedömning ska kunna fungera krävs det några grundläggande förutsättningar som behöver uppfyllas. Det gäller bland annat att det finns kännedom om målsättningen och vilka kriterier som behöver uppfyllas för uppgiften. Nödvändigt är också att känna till vart eleven befinner sig i förhållande till målsättningen samt att den insamlade informationen om eleven används till återkoppling för eleven eller för att förändra undervisningen. Kort sagt kan detta sammanfattas med vart ska eleven och vart befinner sig eleven men också hur ska eleven ta sig vidare? (Lindström, Lindbergs, & Pettersson, 2011, s. 217)

För att den formativa bedömningen ska kunna ge ett resultat ur ett längre perspektiv krävs det och att eleven är involverad i bedömningsprocessen, men visst är det också fullt möjligt att eleven kan utvecklas så länge läraren känner till målen och ger återkoppling till eleven trots att eleven inte är med i bedömningsprocessen utan bara accepterar det läraren bedömer. När läraren slutar med återkoppling finns det risk för att elevens prestationer försämras då eleven själv inte har fått någon kunskap om att själv utveckla förståelse för målen och kriterierna. För att utveckla denna förståelse behöver eleven medföras i bedömningsprocessen vilket kan göras genom självbedömning (Lindström, Lindbergs, & Pettersson, 2011, s. 218).

2.4 Självbedömning

Läroplanen (Skolverket, 2011) lägger stor vikt på att eleven ska ta ett större ansvar för sina studier och för det egna lärandet. Genom att eleven ges möjlighet att bedöma sina egna insatser och arbetsprestationer stärker detta eleven till att ta ett större initiativ till eget ansvar och lärande (Skolverket, 2011, s. 17). Eftersom skolan uppmanas att stimulera kunskap behöver också bedömningar utformas så att det främjar aktivitet och kunskap vilket innebär att nya bedömningsmetoder utvecklats. Läraren kan där med uppmana eleverna till att bedöma sig själv (Lundahl, 2011, s. 51).

2.4.1 Vad är självbedömning?

Enligt Jönssons (2011) tolkning av självbedömning innebär att det att eleverna behöver lära sig att bedöma det de gör och/eller det de har gjort på ett likvärdigt sätt som läraren gör. Självbedömningen ska också stå i proportion till läroplanens uppsatta mål och kriterier. Självbedömning är till för elevens skull och handlar om bedömning som har ett formativt syfte. Med det menas att intentionen är att främja elevens utveckling (Jönsson, 2011, s. 100). Därmed bör eleverna ges stöd till att tänka på sitt syfte med uppgiften samt att stimuleras i att bedöma sin utveckling under arbetets gångs i riktning mot uppsatta mål vilket något som kan leda till att eleven kommer i en större utsträckning att styra sina uppgifter och blir därmed också mer självständig i sitt lärande (Hattie, 2012, s. 173).

Att självbedömning är något som bör vara integrerad med undervisningen. Till en början är eleven beroende av läraren och eleven behöver träna på att självbedöma för att bli duktig och effektiv på att bedöma sina egna insatser. Genom sambedömning, det vill säga att eleven självbedömer tillsammans med läraren, så lär sig eleven allt eftersom att börja tänka som läraren och överta detta förfarande till sin egen bedömning (Jönsson, 2011, s. 87).

2.4.2 Varför självbedöma?

Det är eleven som ansvarar och förfogar över för sitt eget lärande och det är eleven som också kan förändra sitt lärande. En avgörande framgångsfaktor är att eleven förstår sina resultat. Att överlåta bedömningar till eleven är en strategi för att ge eleven eget ansvar. Det handlar om att ge eleven nödvändig vägledning för granskning av det egna arbetet (Lundahl, 2011, s. 145).

Att självbedöma sitt arbete är ett moment som bidrar till att eleven tar ett större ansvar för sina studier och är något som eleven blir bättre på med hjälp av självbedömning. Jönsson (2011) menar även att självbedömning har positiva effekter på självförtroende. Självbedömning visar även utvecklande effekter på elevens ansvarstagande för sina studier och sitt eget lärande. Dessutom utvecklar självbedömning strategier hos eleven att hantera sitt lärande och eleven får även insikt om vad han eller hon klarar av. Elevens styrkor och svagheter uppmärksammas också genom självbedömning (Jönsson, 2011, s. 88).

Att lära sig att bedöma sina egna insatser är ett viktigt verktyg för att återkoppling ska bli resultatrik och bestående (Jönsson, 2011, s. 84). Hult och Olofsson (2011) säger bland annat att det är nödvändigt för eleven att utveckla sin förmåga att själva bedöma kvalitén på sina arbetsinsatser. Det gäller även för eleven att kunna ta tillvara på den informationen för att utveckla sina prestationer och komma närmare fastställda mål och kriterier. Därmed ses självbedömning som en dominerande beståndsdel i den formativa bedömningen (Hult & Olofsson, 2011, s. 221).

En annan anledning till varför självbedömning är värdefull för eleven är att efter skolan finns det ingen lärare som bedömer elevens utförda arbetsuppgifter. Att kunna bedöma sina prestationer utanför skolan är viktigt för den personliga utvecklingen. Det krävs alltså en viss förmåga till självbedömning för att hålla ett livslångt lärande aktivt. Enligt Lundahl (2011) innebär det att skapa bättre förutsättningar till ett livslångt lärande där synen på det livslånga lärandet betyder att det fordras en förmåga till självständigt lärande och självbedömning (Lundahl, 2011, s. 148).

Det livslånga lärandet har fått en ökad betydelse där en anledning som bland annat framgår av skolverket (2000) beror på den tekniska utvecklingen och produktionsekonomiska aspekter som ställer högre krav på individens kompetens. Förändringar sker kontinuerligt efter kundens behov vilket ger upphov till ständiga förbättringsarbeten ställer också krav på en ökad kompetens. Ständiga förändringar skapar också förväntningar på skolan som lägger en bas för ett livslångt lärande. Basen för ett livslångt lärande var tidigare fullt tillräckligt genom gymnasiekompetens men senare tidens utveckling tyder allt mer på att kraven för tillräckligt kompetens skruvas upp till högskola (Skolverket, 2000, ss. 31,35)

2.4.3 Trångmål

Trots att forskningen talar för att formativ bedömning och självbedömning har en mycket positiv effekt på elevens lärande så finns det också omständigheter som försvårar denna metod, tidsaspekten är en orsak. Hult och Olofsson (2011) förklarar att det kan tyckas vara tidkrävande att involvera eleverna till självbedömning med tanke på den mängd ämnesinnehåll som ska förmedlas. Vad som också kan ses som en bidragande orsak till att självbedömning kan ses som en försvårande omständighet är att läraren inte är helt bekväm med att en situation där ansvar för bedömningar lämnas över till eleverna. Att implementera självbedömning är en förändring som kan kräva att det också blir nödvändigt att samarbeta med andra vilket är en tidsåtgång som kan kännas stressande (Hult & Olofsson, 2011, ss. 223-224). Trots att det finns svårigheter med en implementering och alstra nya förändringar ses det ändå inte som bortkastat då självbedömning ses som ett kraftigt pedagogiskt verktyg (Hult & Olofsson, 2011, s. 221).

2.4.4 Återkoppling

När det gäller återkoppling förklarar Hattie (2012) detta med fyra nivåer: uppgift- och produktnivå, processnivå, självregleringsnivå och individnivå (Hattie, 2012, s. 161). Återkopplingen fokuseras då på att eleven följer upp sin egen inlärningsprocess vilket sker på en självregleringsnivå och/eller metakognitiv nivå. Hattie (2012) menar att återkoppling sker genom att eleven reflekterar över sitt lärande. Återkoppling hjälper alltså eleven att utvärdera sig själv något som stärker elevens självförtroende (Hattie, 2012, s. 163).

Hattie (2012) använder även en modell för återkoppling som är av formativ karaktär där han har som utgångspunkt i tre frågeställningar som, vart är jag på väg och hur ska jag komma dit men också vad är nästa steg? (Hattie, 2012, s. 158) För att eleverna ska kunna bedöma sig själva och ta ansvar för sina studier behöver eleverna kunna använda sig av återkoppling. Genom återkoppla på en metakognitiv nivå stärker eleven sin egen tilltro till sin egenförmåga. Det främjar även viljan till att själv ta ansvar för sitt lärande (Skolverket, 2011, s. 21).

2.5 Metakognition

I en rapport från skolverket (2003) beskrivs metakognition att det handlar om: ”de tankefunktioner med vars hjälp vi hanterar information/.../att bli medveten om sitt eget och andras lärande”. Vidare handlar det om att eleven kan styra och värdera sitt lärande samt att eleven av den kunskap som det leder till förstår vad man har lärt sig och varför (Skolverket, 2003, s. 9).

2.5.1 Metakognitiv förmåga

Metakognitiv förmåga och självreglering är det slutliga målet för allt lärande, att eleven ska bli sin egen lärare och genom en utvecklad metakognitiv förmåga har eleven förutsättningar för ett livslångt lärande. Hattie (2012) förklarar att eleven behöver bli medveten om vad han/hon befinner sig och vart han/hon är på väg, men eleven behöver och bli medveten om hur han/hon ska tas sig dit. Eleven behöver också bli medveten vad han/hon ska göra när det uppstår svårigheter med att ta sig vidare (Hattie, 2012, s. 140).

Svanelid (2011) förklarar också vikten av metakognitiv förmåga där han förklarar metakognitiv förmåga som att tolka, värdera, ha omdömen om samt reflektera. Vidare förklaras metakognitiv förmåga att lösa problem med en anpassning till en viss situation, välja mellan olika strategier samt pröva och ompröva. Det betyder också att lärarna behöver lära sig att utveckla och bedöma elevernas kognitiva förmåga (Svanelid, 2013).

Hattie (2012) menar att den största effekten på elevernas inläring är när eleverna blir sina egna lärare. Önskvärt är att eleven blir mer självgående samt utvecklar förmåga till självstudier och självbedömning där metakognitiv förmåga har betydelse (Hattie, 2012, s. 33). Vidare menar Hattie (2012) att det krävs en stor skicklighet av läraren att lära sina elever att de kan se utifrån ett elevperspektiv genom att kommunicera, återkoppla och göra egna bedömningar, men även att känna sig trygga och förstå andra människor (Hattie, 2012, s. 35).

3 Metod

Utifrån valet av ämne och frågeställningar finns det flera vetenskapliga metoder att använda sig av i en undersökning för att samla in data. I kapitlet kommer jag bland annat att redogöra ansats och mitt val av metod för denna undersökning.

3.1 Metodologisk ansats

Data till denna undersökning kommer att samlas in genom kvalitativa intervjuer. Vilken slags metod som man ska använda sig av för att samla in data avgörs av vilket syfte undersökningen har. Trost (2010) förklarar att kvalitativa intervjuer innebär bland annat att insamlat material analyseras genom att försöka ta reda på hur den intervjuade personen tänker, känner och förstår samt vilken inställning finns om en viss företeelse, exempelvis vilken förståelse finns om självbedömning (Trost, 2010, s. 30). Att tänka på under en intervju är att det är intervjuaren som ska vara den som lyssnar aktivt och ställer frågor, och frågande från intervjuaren får inte vara ifrågasättande.

Det finns olika typer av intervjuer att använda sig av där en typ är en strukturerad intervju vilket innebär att frågorna är fasta och förbestämda till samtliga deltagare i undersökningen men det finns också en typ av intervju som kallas för kvalitativ intervju som då innebär att det enbart är frågeområden som är fastställda där själva frågorna sedan kan variera mellan deltagarna vilket beror på hur den intervjuade deltagaren svarar (Johansson & Svedner, 2010, s. 34).

Det gäller också för intervjuaren att visa sig intresserad av vad den intervjuade har för svar. Trost (2010) menar att det är bättre att tala att man är intresserad istället för nyfiken för nyfikenhet kan låta som mer snokande än intresserad. I centrum skall också den intervjuade personen vara medan intervjuaren är mer återhållsam med sitt eget tyckande och görandet. En intervju ska inte övergå till ett samtal, för i ett samtal har man ett utbyte av åsikter och handlingar, utan i en intervju är det intervjuaren begränsa sitt eget tyckande och låta den som bli intervjuad att dela med sig av sina tankar och erfarenheter (Trost, 2010, s. 55).

3.2 Val av metod

Som Trost (2010) menar så är det känt att kvalitativa intervjuer medför komplexa och innehållsrika svar. Av den anledningen har jag till valt att använda mig av kvalitativa intervjuer som metod för att samla in data till undersökningen, men också för att jag vill uppnå så uttömmande svar som möjligt. Mitt val av metod baseras också på Johanssons och Svedners (2010) förklaring av kvalitativ intervju där jag ser en fördel för min undersökning att jag enbart har frågeområden och inte fasta och strukturerade frågor. Genom att kunna ställa intervjufrågorna där jag finner det mest lämpat under intervjun anser jag ger ett mer flyt i

dialogen samt att kunna ställa följdfrågor om det är nödvändigt för att få så mycket data som möjligt.

Med följande bakgrund har jag valt att intervjua deltagarna enskilt och inte i grupp. Det finns etiska farhågor med att intervjua flera personer samtidigt. Trost (2010) förklarar att man vid intervjuer ska sträva efter att undvika att intervjua flera personer samtidigt. Som intervjuare finns etiska förhållningssätt, att tystnadsplikt förligger något inte gäller för de som blir intervjuade vilket kan leda till någon kan berätta vidare vem som har sagt vad. Vid gruppintervjuer finns det också risk för att de tystlåtna inte kommer till tals samt att en eller flera i gruppen inte vågar berätta vad de egentligen vill säga med rädsla för repressalier efteråt (Trost, 2010, s. 67).

Till undersökningen har jag valt att spela in intervjuerna med anledning till att jag vill att min koncentration ska ligga på frågor och svar och inte att sitta och anteckna något som Trost (2010) ser som en fördel med ljudupptagningen under intervjuerna. Andra fördelar som han ser är bland annat att man kan i efterhand kan lyssna på tonfall och ordval om och om igen. Att tänka på är att alla inte vill bli inspelade under intervjuerna något som måste respekteras av intervjuaren (Trost, 2010, s. 74).

3.3 Urval

Mitt val av deltagare till undersökningen riktade jag mot gymnasiet och elever i år 3. Att valet blev elever i år 3 och inte år 1 beror på att jag anser att elever i år 3 har mer erfarenhet och ska snart ut i arbetslivet. Jag har även valt att ha med lärare i undersökningen och då sökte jag lärare med flera års erfarenhet av läraryrket. Att mitt val riktades just mot dessa är av den anledningen att här är det högst troligt att det finns mer kunskap och erfarenhet inom mitt valda ämne. Jag har valt deltagarna från två olika skolor för att bredda informationskällan och få en större bredd på undersökningen.

Jag har valt sex stycken deltagare för intervjuer till min undersökning, fyra elever och två lärare. Anledningen till det begränsade antalet deltagare beror på att det måste finnas en rimlig möjlighet till att bearbeta insamlad data, för mycket data tar tid och kan bli svårt att bearbeta. Till undersökningen har jag även valt att använda mig av fiktiva namn på deltagarna.

3.4 Forskningsetisk förhållningssätt

Enligt forskningsetiska principer bygger undersökningar på frivillighet och att deltagarna inte på något sätt ska känna sig tvingade till att medverka. Att delta i denna undersökning ska också kännas tryggt för de medverkande samt att undersökningen ska bygga på respekt och hänsyn till de personer som väljer att medverka. Vad som framgår av Johansson och Svedner (2010) har jag valt att ge deltagarna till denna undersökning information om undersökningens

syfte. Vidare ges deltagarna information om att sin medverkan kan avbrytas när som helst under intervjun utan att det ska medföra några negativa konsekvenser samt att de medverkande när som helst under intervjun kan ställa frågor om undersökningen. Deltagarna ska känna sig säkra på att deras anonymitet skyddas, inget namn på deltagare eller skola kommer att noteras, inget ska finnas noterat som kommer att kunna härledas till de deltagande vilket är något som jag också tar hänsyn till i undersökningen (Johansson & Svedner, 2010, s. 22).

3.5 Genomförande

Genom kontakt med flera skolor, främst genom e-post, gav jag en presentation av mig och mitt syfte med kontakten. Jag beskrev även mitt ändamål och mitt syfte med undersökningen i enlighet med den utarbetade forskningsetiken. Jag beskrev även mitt val av metod för datainsamling som i detta fall bestod av inspelade intervjuer. Intervjuerna genomfördes sedan på deltagarnas skola med den enkla anledningen att det skulle innebära att så liten belastning som möjligt för deltagarna och för deras verksamhet. Vidare anser jag att det är viktigt att deltagarna känner sig bekväma och trygga med ett deltagande i en undersökning. Största möjligheten till trygghet är i den miljö som de dagligen befinner sig i.

Intervjuerna genomfördes enskilt med varje deltagare för att svaren skulle bli så ärliga som möjligt. Som jag tidigare nämnde finns det alltid risk med att svaren skulle kunna påverka gruppen om intervjuerna skulle genomföras med flera deltagare samtidigt. Efter intervjuerna med respektive deltagare ställde jag frågan om deltagarna var intresserad av exemplar av det färdigställda arbetet något som uppskattades. När samtliga intervjuer hade blivit utförda var det dags att sammanställa materialet där jag transkriberade material som jag sedan analyserade.

3.6 Reliabilitet och validitet

Med hjälp av inspelat material hade jag möjlighet till att analysera data om och om igen till dess att jag kände mig nöjd. Även att genomföra undersökningar med trygga förutsättningar för deltagarna anser jag ökar tillförlitligheten på resultatet. Valet med att använda sig av kvalitativa intervjuer som metod för denna undersökning anser jag minskar risken för att frågorna missförstås. Jag som frågeställare kan lättare läsa av om mottagaren verkligen har förstått frågan rätt något som jag.

Eftersom jag valt att utforma mina frågeområden utifrån mitt syfte med undersökningen finner jag att undersökningen har en god validitet. Trost (2010) förklarar att validiteten är att frågorna ska mäta det som den är avsedd för. Är syftet att undersöka självbedömning ska svaren också handla om självbedömning. Förutsättningarna för samtliga deltagare har varit den samma, alla har intervjuats enskilt och ostört, samma frågeområden och tidsåtgång samt

att jag använt mig av samma retorik, något som enligt Trost (2010) har betydelse för undersökningen reliabilitet.

4 Resultat och analys

I detta kapitel kommer jag att redogöra och analysera material och data som framkommit i undersökningen. Till undersökningen har jag genomfört kvalitativa intervjuer med totalt sex personer, två lärare och fyra elever fördelat på två skolor, alltså en lärare och två elever på vardera skola. De intervjuade personerna har fiktiva namn, och på den ena skolan har vi elev Adam och Britt samt lärare Cajsa. På den andra skolan intervjuades eleverna David och Ebbe samt lärare Frank tillhör den andra skolan.

4.1 Elevens uppfattning om självbedömning

På frågan om vad självbedömning innebär så svarar eleverna någorlunda likvärdigt, men dock fåordigt. Vad gäller självbedömning så tänker eleverna främst på sin skolgång, hur eleven ligger till, eleven tittar på sig själv och bedömer sina arbeten och sina prestationer. Att eleverna självbedömer sina prestationer med hjälp av kunskapskraven varierade. Det gemensamma är att eleverna uppfattar att de oftast får ta del av vilka mål som ska uppnås och vad som förväntas av eleven med en viss uppgift. Att självbedömning också är till för att eleven ska reflektera över vad som leder dem framåt, så var det endast en elev som nämnde att självbedömning även handlade om hur eleven själv ska göra för att utvecklas.

Vilka egenskaper som självbedömning medför har de intervjuade eleverna olika syn på. Adam tyckte att det är kul att utmana sig själv och tror på att bedöma sig själv skulle vara utmanande samt att Adam tror på en utveckling genom att själv se på sina uppgifter. Britt uppger sig att ha dålig kunskap om självbedömning och vet inte om självbedömning skulle kunna leda till några positiva effekter. Att försöka se sig själv och se vad som kunde göras annorlunda och hur det skulle kunna göras om menar David att det medför att man blir mer självsäker när eleven själv ser vad som kan göras bättre. Ebbe förklarar självbedömning på ett liknande sätt som David att när en elev ser sig själv och ser vad som kan förbättras skapas en vilja att göra om uppgiften.

Att självbedömning skulle medföra några negativa konsekvenser finns det en någorlunda samsyn om. Adam tror att självbedömning skulle kunna ha en negativ effekt om en elev skulle ha för höga krav på sig själv utifrån sin faktiska prestation men också tror Adam på vissa elever kan ha svårt med att hantera negativ kritik. Att se sina prestationer som dåligt utförda menar Britt skulle kunna medföra till något negativt. Medan David inte ser några negativa effekter med självbedömning så tror Ebbe att skulle en elev bedöma sig bättre än vad läraren skulle göra kan detta kunna medföra till att eleven ådrar sig negativa effekter.

Det finns skillnad mellan skolorna vad gäller användandet av självbedömning i sin verksamhet, i alla fall vad som framgått av eleverna. Både Adam och Britt som befinner sig på samma skola uppger att självbedömning inte används i någon större utsträckning men Britt menar också att eleverna ibland får möjlighet att tycka till om lärarens bedömning av en utförd uppgift samt att det skrivs dagböcker när eleverna är ute på APL. Däremot så har David och Ebbe en annan uppfattning när det gäller användandet av självbedömning. David anger att de använder sig lite grann av självbedömning, mestadels i de praktiska momenten och Ebbe uttrycker att självbedömning används i någorlunda stor utsträckning och att det ges tid och utrymme för självbedömning. Ebbe menar även att självbedömningen sker i praktiska moment men även att det också kan förekomma självbedömning i teoretiska moment. Självbedömningen sker genom en dialog med läraren och kan ske både skriftligen och muntligen enligt Ebbe. Att självbedömningen sker i dialog med läraren bekräftas även av David.

Att det kan finnas svårigheter med att självbedöma vilket är en aspekt som också diskuterades under intervjuerna. De svårigheter som framkommit om självbedömning under intervjuerna är bland annat att Adam menar att det finns svaga elever på skolan vilket skulle innebära att det kan vara tidskrävande att arbeta med självbedömning. Även Ebbe är inne på samma orsak till svårighet med självbedömning där Ebbe menar att det kan vara svårt att få vissa elever att självbedöma och det är viktigt att få vissa elever intresserade av att titta på sig själv och sina prestationer. Ebbe tycker även att det är viktigt att läraren är engagerad för att självbedömning ska fungera. Även Britt och David är också inne på att självbedömning kan ta tid och kan också vara ett hinder till att självbedöma. Britt tillägger även att självbedömning kan vara svårt att hantera.

Att eleven skulle ha kunskap om samt att kunna använda självbedömning efter gymnasiet är samtliga elever rådgivande överens om. Adam menar att efter gymnasiet är det viktigt att kunna vara självständigt och ta ett eget ansvar. Efter gymnasiet menar Britt att det också är viktigt att eleven själv kan se vad som behöver göras och hur eleven själv också kan se om något behöver göras annorlunda och hur man då gör. David och Ebbe ser användandet av självbedömningen på ett liknande sätt som Adam och Britt. Ute i arbetslivet menar David att det är viktigt att ett utfört arbete blir så bra som möjligt för kunden, och då behövs det kunskap om att själv kunna se sina prestationer medan Ebbe finner nytta i vardagslivet med att själv se hur ett utförande har förflutit samt att kunna finna nya vägar.

4.2 Lärarens uppfattning om självbedömning

Trots att lärarna använder olika ord för självbedömning såsom självskattning så finns en samsyn om vad självbedömning är för något. De båda intervjuade lärarna är införstådda med att självbedömning innebär att eleverna får reflektera och tycka till om sina prestationer och

sitt lärande. Enligt de båda lärarna handlar självbedömning också om att eleverna reflekterar över hur de ska gå vidare och vad som kan göras annorlunda.

Att eleven utvecklar självbedömning skulle enligt Cajsa kunna medföra att flera tänkbara effekter kan komma till uttryck hos eleven, med detta menar Cajsa att självbedömning då behöver utföras på rätt sätt. Självbedömning behöver utföras på rätt sätt genom att elev och lärare tillsammans för en dialog med varandra och sedan kommer överens om resultatet. För att nå några positiva effekter genom självbedömning så anser Cajsa att det också är viktigt att fokusera på det som stärker eleven och det som leder till lärande. Även Frank ser fördelar med självbedömning om eleven känner att han eller hon lyckas med sina prestationer. Känslan av att få lyckas menar Frank att detta betyder mycket för eleverna. Även när eleverna väl kommer till insikt över sina prestationer och kan se vad de har åstadkommit så kommer eleverna också att lyckas med att se vad som behöver förbättras. Eleverna kommer också bli duktiga på problemlösning och därmed kommer att lära sig att hitta flera lösningar för att nå ett resultat vilket leder till att eleven i framtiden kommer att bli en skickligare yrkesman. Frank tror också att eleven kommer att bli motiverad att göra om ett moment när eleven kan se vad som kan förbättras.

Vad som skulle kunna vara en negativ egenskap med självbedömning är enligt Cajsa främst när lärare och elev är långt ifrån varandra över hur väl de båda anser att uppgiften blivit utförd. Skulle eleven skatta sig högre än vad läraren skulle göra så kan detta bidra till ett bakslag för eleven. Detsamma menar Frank som också ser att ett misslyckande hos eleven skulle generera något negativt. Därför anser Frank att självbedömning bör utföras vid rätt tillfälle, särskilt viktigt om eleven har en historik av misslyckanden.

Cajsa kan se att självbedömning är något som börjar växa fram i sin verksamhet men om självbedömning ska fungera skulle den pedagogiska ledningen ha en stor betydelse. Cajsa försöker använda sig av självbedömning vid något tillfälle i varje kurs men är också övertygad om att alla lärare inte använder sig av självbedömning. För Frank så används inte självbedömning på något uttalat sätt men trots detta så använder sig Frank ändå sig av självbedömning vid upprepade tillfällen, särskilt i de pratiska momenten. Självbedömning sker även i teoretiska moment men inte betydligt mindre omfattning.

Både Cajsa och lärare F är rådande överens om att det finns svårigheter med att använda sig av självbedömning och en anledning som de båda lärarna är överens om är att lärare lätt hamna i trygga mönster. Att använda sig av självbedömning på ett strukturerat sätt ser de båda lärarna skulle vara tidskrävande, i alla fall under en implementeringsfas menar Cajsa. Vidare menar Cajsa att lärarna på skolan behöver vara överens om vilka pedagogiska metoder som ska användas. Andra svårigheter med att använda självbedömning som framkommit av Cajsa är att det också finns en låg ambitionsnivå hos eleverna där eleverna ofta gör det minsta möjliga för att nå målen och det finns alltså svårigheter med elevens egna ansvar.

Vad de båda lärarna, Cajsa och Frank, också är överens om är att kunskapen om att eleven kan bedöma sig själv är en viktig egenskap när eleven ska ut på arbetsmarknaden. Cajsa tycker det är viktigt att eleven kan se sig själv och kunna bedöma sina prestationer, men även att eleven behöver med hjälp av självbedömning kunna se vad eleven är bra på och utifrån vad eleven ser kunna marknadsföra sig. Även Frank tycker det är viktigt att eleven kan se på sina insatser och på så vis utvecklas eleven och eleven utvecklar även yrket.

5 Diskussion

Här följer en diskussion och analys av slutsatserna vars syfte med denna undersökning var att belysa lärarens och elevens kunskap och uppfattning om självbedömning.

5.1 Uppfattning om självbedömning

Inledningsvis av intervjuerna med eleverna så upplevde jag att det fanns en vag förståelse om vad självbedömning handlade om då svaren från eleverna inte var så utvecklande. Allt eftersom intervjuerna pågick så började svaren bli mer utförliga. Att självbedömning handlar om att bedöma sig själv är inte så svårt att begripa, det hörs på ordet. Men vad självbedömningen egentligen innebär var av resultat att döma ganska svårt för eleverna att utveckla. Att självbedömning handlar om, enligt Jönssons (2011) tolkning, att eleverna behöver lära sig att bedöma sina arbeten och prestationer begrep eleverna, men att självbedömningen också skulle vara formativt och framtidsyttande var inte lika tydligt. Lärarna hade däremot en större förståelse för vad självbedömning innebär. Förutom samma syn som eleverna hade på självbedömning så hade både Cajsa och Frank en förståelse för att självbedömning också handlar om något som Hattie (2012) påtalar, nämligen att eleverna också bedömer sin utveckling. Endast en elev och de båda lärarna var införstådda med Jönssons (2011) beskrivning att avsikten med självbedömning också är att främja elevens utveckling. Självbedömning är också något som bör vara integrerad med undervisningen vilket jag fick en känsla av att det förekom i de flesta praktiska moment på den ena skolan.

5.2 Självbedömningens egenskaper

Den forskning som jag har presenterat i denna undersökning har kommit fram till att självbedömning har visat sig ha betydande effekter på elevens utveckling. Vad som framkommit under intervjuerna med eleverna om vilka egenskaper som självbedömning medför så var svaren fåordigt. David menar att självbedömning kan ge en ökad självsäkerhet hos eleven något som är i närheten med Jönssons (2011) förklaring, att självbedömning ger ett ökat självförtroende. Motsatt effekt av självbedömning menar Adam och Ebbe kunna ge då någon elev skattar sig mycket högre än läraren samt när en elev har svårt med att ta kritik. Adam och Britt, likaså Cajsa och Frank som också tror på negativa effekter med självbedömning då elevens och lärarens bedömning är långt ifrån varandra och känslan av ett misslyckande framträder hos elev.

Här finner jag anledning till en försiktighet med självbedömning, särskilt om någon elev har en historik av misslyckanden skulle ytterligare en känsla av misslyckande inte generera någon positiv effekt. Det är också viktigt för självkänslan och självförtroendet att eleven får lyckas och med ett gott självförtroende och självkänsla är min uppfattning ett viktigt element för att

kunna hantera misslyckanden. Positiva effekter med självbedömning framställs då eleven får lyckas vilket också ses av Cajsa och Frank.

Lundahl (2011) menar att en viss förmåga till självbedömning är nödvändigt för ett livslångt lärande vilket också är en viktig egenskap vilket enligt min uppfattning är en angelägen egenskap då eleven lämnar gymnasiet och ger sig ut på arbetsmarknaden. På frågan om självbedömning skulle vara användbart efter gymnasiet så blir invändningen vad som kan likställas med Lundahls (2011) anförande. Både Cajsa och Frank ser det nödvändigt att eleven efter gymnasiet har förmåga att se sig själv och på sina prestationer för att vara konkurrenskraftig på arbetsmarknaden. Även eleverna var överens att förmåga till självbedömning skulle vara användbart efter gymnasiet med motivering på frågan att det är viktigt att kunna vara mer självständig och ta eget ansvar samt att det är viktigt att ge kunden en bra produkt.

Begreppet livslångt lärande är ett begrepp som allt oftare förekommer i utbildningssammanhang, och inte minst i skolan. Varför är då begreppet så viktigt och vad innebär begreppet egentligen? Min uppfattning är också vad som framgår av Skolverket (2000) att samhället befinner sig i en snabbare förändring än vad den gjort tidigare, vilket innebär att kravet på anställningsbarhet ser annorlunda ut. Arbetsmarkanden ställer allt oftare krav på eftergymnasial utbildning eller kunskaper som är förvärvat på annat sätt. Förr var det knappt att en gymnasieutbildning var nödvändigt, jobba fanns att tillgå ändå, idag ser det annorlunda ut. Det ställs högre krav på kompetens och färdigheter för att anses som konkurrenskraftig och det ställs också krav på fortbildningen och ett fortsatt lärande för att inte riskera att hamna utanför arbetsmarknaden vid exempelvis organisationsförändringar. Genom detta synsätt så finns det en förståelse för begreppet livslångt lärande. Till detta sammanhang finns också förståelse för varför ett eget ansvarstagande är så viktigt.

5.3 Svårigheter med självbedömning

Det kan kännas självklart att låta eleverna självbedöma. Att de intervjuade eleverna skulle självbedöma sina prestationer på ett systematiskt sätt blev min uppfattning att det inte sker vilket också bekräftades av eleverna när jag ställde frågan. Däremot fanns det tillfällen på de båda skolorna där eleverna hamnade i självbedömningsliknande situationer. Skulle det finnas en ökad förståelse för självbedömning i dessa situationer tror jag att eleverna skulle få en ökad utveckling av sitt lärande. Även de båda lärarna bekräftar att självbedömning inte sker systematisk med det förekommer inslag av självbedömning. Min uppfattning utifrån intervjuerna är att självbedömning sker på ett omedvetet sätt. Hult och Olofsson (2011) menar att självbedömning är tidkrävande, vilket också var en förklaring som jag under intervjuerna fick av Cajsa och Frank varför inte de använde sig av självbedömning i större uträkning. Vidare ser lärarna att det finns en okunskap om självbedömning som är en försvårande omständighet. Hult och Olofsson (2011) förklarar också att det finns en bekvämlighet som gör

svårt att arbeta med självbedömning, en bekvämlighet som lärarna i min undersökning också ser som ett hinder.

Enligt min uppfattning finns det självklart en hel del utmaningar med att arbeta med självbedömningar. Att det finns en tidsbrist utgör en utmaning. Med tanke på att uppfattningen om att självbedömning är tidkrävande vilket ofta utgör ett hinder i att implementera självbedömning som ett arbetssätt ställs lärare och den pedagogiska ledningen inför stora utmaningar. Finns det en okunskap om självbedömning ligger det också i sakens natur ett motstånd till något nytt med tanke på lärarnas utbredda arbetsbelastning. Ytterligare utmaningar med att förverkliga självbedömning i sin egen verksamhet är att vara intresserad av att prova något nytt och att lärarna inte hamnar i någon bekvämlighetszon, något som Hult och Olofsson (2011) pratar om. Medan Hult och Olofsson (2011) anmärkt på en bekvämlighet bland lärare som försvårar en implementering av självbedömning så menar de intervjuade lärarna att det även finns en bekvämlighet hos eleverna. Visst finns det farhågor av en bekvämlighetsfaktor både hos lärare och elever som kan vara en försvårande omständighet. Det gäller som lärare att inte hamna i vanemässiga beteenden för länge utan också hela tiden finna nya sätt att bli effektivare på att utveckla eleven.

Jag kan även se en annan utmaning med självbedömning som inte lika tydligt framkommit av forskarna, i alla fall inte vad jag har funnit. Forskarna har påvisat att självbedömning ska stå i proportion till ålder och mognad men att ta hänsyn till elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) framgår inte lika tydligt. Självbedömning kräver reflektion och elever som har någon form av NPF, kan enligt min uppfattning, således ha svårt med reflektion och därmed svårt med självbedömning. Att självbedöma och reflektera över sina prestationer kräver också energi och elever med NPF har i regel lägre uthållighet, energin tar alltså slut betydligt fortare vilket kan leda till att självbedömning inte priorteras av eleven, det finns helt enkelt inte ork till självbedömning.

5.4 Användning av självbedömning

Vid användandet av självbedömning ska som tidigare nämnts ske med hänsyn till ålder och mognad där jag också vill tillägga att det är viktigt att ta hänsyn till elevens övriga omständigheter som exempelvis inlärningssvårigheter. Jag kan ändå tycka att det är viktigt för samtliga elever, oavsett om försvårade omständigheter finns eller inte, att eleven lär sig att se på sig själv. Viktigt är som Hattie (2012) också kommit fram till att vägleda och låta eleven reflektera över sitt lärande. Kan eleven reflektera och sätta ord på sitt lärande så tror jag som forskarna att eleven förstår sitt eget lärande vilket främjar utveckling.

Även om det inte förkommer självbedömning i någon större omfattning på de intervjuade skolorna så upplevde jag ändå att eleverna själva hade en viss förmåga till reflektion. Det kan betyda, precis som lärarna också nämnde under intervjuerna, att självbedömning är något hos Cajsa som börjar växa fram och hos Frank finns inslag av självbedömning i sina verksamhet-

er, särskilt vid praktiska moment. Min tolkning från intervjuerna med eleverna så menar eleverna att självbedömning har en begränsad användningsfrekvens, vilket också förklarar att det finns en viss osäkerhet hos eleverna om vad självbedömning är för något. Sammantaget kan jag tycka att elevens kunskap om självbedömning ligger på en rimlig nivå i förhållandet till användandet. Jag upplevde även att eleverna reflekterade över sina prestationer samtidigt som jag också ser att det finns utrymme till att utveckla självbedömning i verksamheterna.

Jag kan tycka att finns anledning att de intervjuade skolorna arbetar vidare med att utveckla självbedömning i skolans verksamhet av den anledningen att skolorna faktiskt har kommit en bit på vägen när det gäller självbedömning. Läraren diskuterar med eleverna om bedömningskriterier, eleverna under sina praktiska moment faktiskt reflekterar över sina uppgifter, läraren ger i vissa sammanhang en direkt återkoppling med att ställa fråga till eleven eller arbetsgruppen hur väl de själva tycker att uppgiften har blivit genomförd. Trots att det finns svårigheter och andra omständigheter som kan vara ett motstånd till implementering av förändringar så menar Hult och Olofsson (2011) att tiden inte är bortkastad eftersom forskningen visar att självbedömning är ett kraftfullt pedagogiskt verktyg.

5.5 Kritisk granskning av det egna arbetet

Denna studie som bygger på data från tidigare forskning samt insamling av data från kvalitativa intervjuer anser jag har varit tillräcklig för att få svar på de angivna frågeställningarna. Den litteratur som används till denna studie finner jag också ha ett relevant innehåll. Vidare anser jag även att antalet intervjuade deltagare är tillräckliga till antalet för att nå tillräcklig och relevant data för ett resultat. För att få reda på hur man arbetade med, och vilken kunskap som fanns på de två undersökta skolorna har jag till deltagarna varit öppen och tydlig med de forskningsetiska principerna vilket har medfört en trygghet för deltagande i denna studie.

Om denna studie skulle göras om så finns alternativet att istället för att använda sig av kvalitativa intervjuer skulle en enkätundersökning kunna vara aktuell. En enkätundersökning når ut till fler deltagare men resultatet skulle bli ytlig samtidigt så tror jag att enkäter och resultatet skulle kunna bli svår tolkat. Intressant tror jag däremot att göra om denna studie med observationer som tillägg till de kvalitativa intervjuerna skulle vara bra och valet tror jag skulle ge en ökad tillförlitlighet. En risk med intervjuer som jag ser det är att frågorna kan vara utformade och de kan uttalas så att svarsställaren blir vägled till ett givet svar. Jag tror också att komplettera kvalitativa intervjuer med observationer skulle kunna ge ett annat resultat. Om deltagarna som blir intervjuade inte är tillräckligt ärliga eller medvetna med sina svar så kan resultatet blir missvisande i förhållande till verkligheten, därmed kan observationer vara ett bra komplement.

5.6 Vidare forskning

Har självbedömning den effekt som forskningen visat är jag beredd att hålla med om att det är värt att arbeta mer med självbedömning. Vad som är intressant är att ställa sig frågan hur forskarna har kommit fram till de resultat som jag har presenterat i min studie? Vilka förutsättningar fanns, hur såg miljön ut och vilken typ av elever är studie baserad på? Utifrån vad som kommit fram av intervjuerna kan jag, likaså vad de intervjuade lärarna anser viktigt att tänka på vid självbedömning, är att eleven ges möjlighet att självbedöma sina prestationer tillsammans med läraren. Vad som Jönsson (2011) förklarar är det viktigt att läraren ger feedback till eleven där lärare och elev gemensamt kan förklara hur de tänker utifrån sina egna bedömningar. Genom att sitta tillsammans med eleven kan det undvika en situation som skulle få eleven att känna sig misslyckat. Det är också viktigt att kunna styra och avleda samtalet om det skulle visa sig att självbedömning får fel utgångspunkt. Frank menar att självbedömning behöver utföras vid rätt tillfälle för att självbedömning ska ge positiva effekter. Cajsas menar att självbedömning behöver utföras på rätt sätt för att ge progression. Vad som Cajsas och Frank tar upp är något som jag själv anser är viktigt att ta hänsyn till vid genomförande av självbedömning.

Nu när forskningen så tydligt visar att självbedömning har en sådan positiv inverkan på elevernas utveckling så finns det anledning till att vidare undersöka användbara metoder för självbedömning. Att undersöka användbara tillvägagångssätt vid självbedömning bör utföras så att metoder kan tas fram som är anpassade för olika verksamheter samt är anpassade för olika individer. Med min undersökning om självbedömning framkommer det flera värdefulla aspekter att ta hänsyn till vid självbedömning. Därmed kan min studie vara användbar för att vidare undersöka och utveckla metoder och rutiner vid självbedömning. Min studie kommer också att vara användbar för mig i min yrkesutövning som pedagog då det i undersökningen har framkommit värdefull data.

Referenser

- Hattie, J. (2012). *Synligt lärande för lärare*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Hult, A., & Olofsson, A. (2011). *Utvärdering och bedömning i skolan - för vem och varför?* Stockholm: Natur & Kultur.
- Johansson, B., & Svedner, P. O. (2010). *Examensarbete i lärarutbildningen*. Uppsala: Kunskapsföretaget.
- Jönsson, A. (2011). *Lärande bedömning*. Malmö: Gleerups.
- Lindström, L., Lindbergs, V., & Pettersson, A. (2011). *Pedagogisk bedömning - Om att dokumentera, bedöma och utveckla kunskaper*. Stockholm: Förlagssystem.
- Lumholdt, H. (2013, 12 december). *Självbedömning en genväg till lärande*. Hämtat från <http://www.lararnasnyheter.se/alfa/2009/09/17/sjalvbedomning-genvag-larande>
- Lundahl, C. (2011). *Bedömning för lärande*. Finland: Nordstedts.
- Nationalencyklopedin. (2013). *Metakognition*. Hämtat från <http://www.ne.se/metakognition>
- SFS. (2010:800). *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Skolverket. (2000). *Det livslånga och livsvida lärandet*. Stockholm: Liber distribution.
- Skolverket. (2003). *Lusten att lära - med fokus på matematik*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (2011). *Kunskapsbedömning i skolan - praxis, begrepp, problem och möjligheter*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (2011). *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (2012). *Bedömning och betygsättning i gymnasieskolan*. Stockholm: Skolverket.
- Svanelid, G. (2013, 20 november). *Lägg krutet på The Big 5*. Hämtat från <http://www.lararnasnyheter.se/pedagogiska-magasinet/2011/11/08/lagg-krutet-pa-big-5>
- Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur AB.

Bilaga 1 – Intervjupresentation

denna bilaga skickades med vid sökande av deltagare

Självbedömning som lärande

-en studie om kunskap och uppfattning!

Intervjupersoner/deltagare sökes

Jag skriver examensarbetet på lärarprogrammet som består av en forskningsorienterad undersökning. Till denna undersökning söker jag nu 3 intervjupersoner på er skola, 1 lärare och två elever. Jag vill ha din hjälp med att hitta lämpliga deltagare.

Läraren ska helst ha minst några års erfarenhet av pedagogiskt undervisning.

Eleven ska helst läsa tredje året och vara över 18 år. Deltagare under 18 år bör ske i samförstånd med vårdnadshavare.

Undersökningens syfte

Forskning visar på flera positiva effekter av självbedömning vilket väcker intresse för denna undersökning. Syftet med denna undersökning är att belysa kunskapen och uppfattningen om självbedömning hos enskilda lärare och elever.

Metod

Undersökningen består av en forskningsteoretisk bakgrund och kvalitativa intervjuer. Forskningsteoretiska bakgrunden kommer att vara ett underlag till de intervjuerna som kommer att genomföra av lärare och elever. Intervjuerna kommer att spelas in för att sedan kunna sammanställa materialet. När undersökningen är klar kommer den inspelade intervjun att raderas. Under intervjun kommer deltagarna benämnas med elev 1, skola 1 o.s.v. Intervjun beräknas ta ca 20-30 min.

Forskningsetik

Att delta i denna undersökning ska kännas tryggt. Undersökningen ska bygga på respekt och hänsyn till de personer som väljer att delta.

Deltagarna...

... kan avbryta sin medverkan när som helst under intervjun och insamlad data raderas.

... kan när som helst under intervjun ställa frågor,

... kan känna sig säkra på att deras anonymitet skyddas, inget namn på deltagare eller skola kommer att noteras, inget ska finnas noterat som kommer att kunna härledas till de deltagande.

... kan på begäran ta del av färdigställd undersökning.

Ta kontakt med mig.

Jag nås på:

070-XXXXXXX

daniel.schutzer@xxxxxxxx.se

Med vänliga hälsningar

Daniel

Bilaga 2 – Frågeområden

denna bilaga användes som underlag vid intervjuerna

Undersökningens syfte

- Vad finns det för kunskap hos enskild lärare och elev vad gäller självbedömning?
- Använder sig läraren av självbedömning som bedömningsverktyg och varför?
- Upplever lärare och elever någon/några effekter av självbedömning?

Frågeområden

- Vad är självbedömning för dig?
- Kan du se några effekter av självbedömning (positiva och negativa)
- Använder ni er av självbedömning och i vilka sammanhang?
- Hur går självbedömningen till?
- Finns det några svårigheter med att använda självbedömning?
- Finns det någon nytta med självbedömning efter gymnasiet?